

I Ψηφιδωτό - Γλυπτική με ξύλο

3.3. Κατασκευή ψηφιδωτού

α. Σχεδιάζουμε την παράσταση του ψηφιδωτού σε διάφανο χαρτί, σημειώνοντας και τα χρώματα.

β. Γυρίζουμε από την ανάποδη το χαρτί μας και αρχίζουμε να τοποθετούμε τις ψηφίδες μια-μια σύμφωνα με το σχέδιο και σε μικρή απόσταση μεταξύ τους. Πρώτα τοποθετούμε στα περιγράμματα των σχημάτων και μετά στο εσωτερικό τους, κολλώντας τις από την καλή τους πλευρά με πινέλο και κόλλα διαλυτή στο νερό (η πλευρά που η ψηφίδα ακουμπάει το χαρτί μας, θα είναι η καλή πλευρά του ψηφιδωτού).

γ. Αφού ολοκληρώσουμε την ψηφοθέτηση, τοποθετούμε επάνω ένα ξύλινο τελάρο ώστε να καλύπτει το ψηφιδωτό και ρίχνουμε το συνδετικό υλικό (υγρός γύψος και τζίβα), με το οποίο θα ενωθούν οι ψηφίδες. Όταν ο γύψος σκληρύνει, γυρίζουμε το έργο από την καλή πλευρά και αφαιρούμε το χαρτί από την επιφάνεια του ψηφιδωτού πλένοντάς το με βούρτσα και άφθονο νερό, οπότε το ψηφιδωτό έργο ολοκληρώνεται (Εικ.8).

8. Αντίγραφο ψηφιδωτού από την «Οικία των δελφινιών» στη Δήλο, μέσα του 2ου π.Χ. αι.

Ψηφιδωτό - Γλυπτική με ξύλο

3.4. Η γλυπτική με το ξύλο στην ιστορία των πολιτισμών

Το ξύλο είναι από τα πρώτα υλικά που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος για τις ανάγκες του, αφού το έβρισκε άφθονο στη φύση. Έχει μικρό βάρος σε σχέση με τον όγκο του και μπορούσε να το επεξεργαστεί σχετικά εύκολα, με απλά εργαλεία. Εξαιτίας της μικρής αντοχής του στο χρόνο, δεν έχουν διασωθεί πολλά δείγματα παλαιότερων ξύλινων αντικειμένων. Η χρήση και κατεργασία του ξύλου ήταν τόσο διαδεδομένη σε πολλούς πολιτισμούς, ώστε αν το ξύλο είχε αντοχή ανάλογη με την πέτρα, ίσως να μιλούσαμε σήμερα για «εποχή του ξύλου», ανάλογη με την «εποχή του λίθου».

Το ξύλο χρησιμοποιήθηκε στην αρχαία Αίγυπτο για την κατασκευή ειδωλίων και άλλων λατρευτικών αντικειμένων, πολλά από τα οποία βρέθηκαν στους τάφους των Φαραώ (Εικ.9).

Στην αρχαία Ελλάδα μεγάλο μέρος των ναών κατασκευαζόταν από ξύλο, όπως και πολλά ξύλινα λατρευτικά αγάλματα. Η ανάγκη δημιουργίας μνημειακών έργων μεγάλης κλίμακας ώθησε στη χρήση της πέτρας και του μαρμάρου και περιόρισε τις ξύλινες κατασκευές σε λειτουργικά και διακοσμητικά αντικείμενα του ναού.

Η χρήση του ξύλου συνδέθηκε ιδιαίτερα με την ορθόδοξη εκκλησία. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης, για οικονομικούς λόγους, το ξύλο υποκατέστησε το ελεφαντόδοντο και το μάρμαρο. Έτσι μέχρι σήμερα βλέπουμε στις εκκλησίες τις ξυλόγλυπτες διακοσμήσεις στα τέμπλα, τα αναλόγια, τους θρόνους κτλ. (Εικ.10-12).

9. «Ο Αμένοφις Γ΄ και η Τέγε», 1375 π.Χ.

10. Αναλόγιο από τη μονή Βατοπεδίου στο Άγιο Όρος, 15ος αι.

11. Βημόθυρο από τη μονή Κουτλουμουσίου στο Άγιο Όρος, 18ος αι.

12. Σταυρός, Σκήτη Αγίας Άννης, 17ος αι.

I Ψηφιδωτό - Γλυπτική με ξύλο

Το ξύλο έπαιξε μεγάλο ρόλο στην τέχνη των ιθαγενών της αμερικανικής ηπείρου, με χαρακτηριστικά έργα τα τοτέμ, δηλαδή ξύλινα γλυπτά με μορφές θεών και δαιμόνων (Εικ.13).

Σημαντική πτυχή της αφρικανικής τέχνης είναι η γλυπτική σε ξύλο και περιλαμβάνει ειδώλια ανθρώπων και ζώων, τελετουργικές μάσκες και ράβδους (Εικ.14).

Στην Ιαπωνία, εκτός από τους εντυπωσιακούς ξύλινους ναούς (Εικ.17), το ξύλο χρησιμοποιείται στην κατασκευή προσωπείων για το παραδοσιακό θέατρο Νο (Εικ.15).

Στον 20ό αιώνα οι καλλιτέχνες, εκτός από τα παραδοσιακά υλικά της γλυπτικής (πέτρα, μέταλλο), πειραματίστηκαν και με άλλα υλικά όπως το ξύλο (Εικ.16,18).

14. Μάσκα από το Ζαΐρ.

15. Προσωπείο του Νο, 16ος αι.

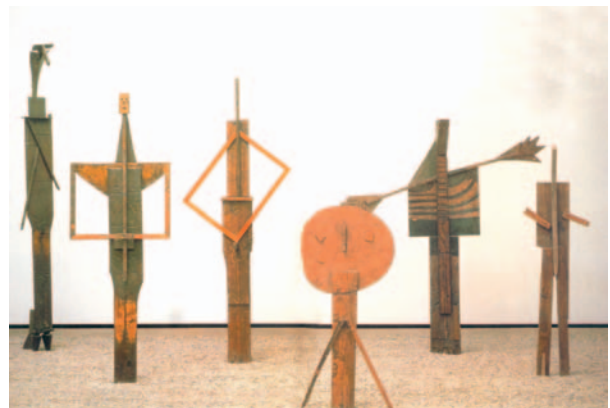
13. «Τρύπα στον ουρανό», τοτέμ από την Αλάσκα.

16. Μπρανκούζι,
«Ο βασιλιάς των
βασιλέων», 1930.

17. Ιαπωνικός ναός στο Κιότο, 1053.

18. Πικάσο, «Οι κολυμβητές», 1956.

Ψηφιδωτό - Γλυπτική με ξύλο

I

3.5. Η ξυλογλυπτική στην ελληνική παράδοση

Οι άνθρωποι κληρονομούν από τους προγόνους τους αντιλήψεις και αξίες για τη ζωή, την κοινωνία και τα έργα της. Όλος ο πολιτισμικός πλούτος που διατηρείται με αυτόν τον τρόπο ως την εποχή μας αποτελεί την **παράδοση** ενός τόπου.

Η **λαϊκή τέχνη** δημιουργεί αντικείμενα τέχνης που σχετίζονται με την παράδοση. Ο λαϊκός δημιουργός δεν επιδιώκει να επινοήσει νέα θέματα ή καινούριες κατευθύνσεις στην τέχνη, αλλά να εκφράσει την παροδοσιακή αντίληψη της κοινωνίας. Μέσα από τα παραδοσιακά θέματα δημιουργούνται μορφές που απεικονίζονται με ανάλογο τρόπο στο υφαντό, την κεραμική, την ξυλογλυπτική κτλ.

Ξυλογλυπτική ονομάζουμε το σκάλισμα του ξύλου σε εκκλησιαστικά είδη (τέμπλα, άμβωνες, προσκυνητάρια, μανουάλια, αναλόγια, δεσποτικοί θρόνοι), οικιακά (ξυλόγλυπτες επενδύσεις, έπιπλα, σκεύη), ποιμενικά και ναυτικά (γκλίτσες, ρόκες, ακρόπλωρα караβιών). Με την επεξεργασία του ξύλου δημιουργούνται διακοσμήσεις εγχάρακτες, ανάγλυφες, χρωματισμένες ή με ένθετα στοιχεία από φίλνισσι, ημιπολύτιμους λίθους, ασήμι ή χαλκό.

Ονομαστά κέντρα ξυλογλυπτικής αποτέλεσαν ορισμένες περιοχές της Βορειοδυτικής Ελλάδας, του Πηλίου, της Σκύρου, της Κρήτης κ.ά. Σήμερα, έργα λαϊκής τέχνης φυλάσσονται στα λαογραφικά μουσεία.

19. Ξυλόγλυπτο ακρόπλωρο караβιού.

20. Ξυλόγλυπτη πολυθρόνα.

21. Ξύλινη σκαλιστή κασέλα.

22. Ξυλόγλυπτη γκλίτσα, έργο μαθητή.

23. Ξύλινη Παιδική κούνια με διάτρητα σκαλίσματα.

I Ψηφιδωτό - Γλυπτική με ξύλο

3.6. Η τεχνική της ξυλογλυπτικής

Το ξύλο από την κοπή μέχρι την επεξεργασία του παραμένει «ζωντανό», με βασικό χαρακτηριστικό τα νερά του. Η δουλειά του ξυλογλύπτη αρχίζει με την επιλογή του ξύλου που είναι κατάλληλο για το έργο του (οξιά, ελιά, ασπρόξυλο κ.ά.). Όταν το κομμάτι του ξύλου κοπεί, πλανιστεί και προετοιμαστεί, γίνεται η σχεδίαση του θέματος. Ακολουθεί η ξυλογλυπτική που μπορεί να είναι αβαθής (ελαφρύ, επιφανειακό σκάλισμα), ανάγλυφη (το φόντο σκαλίζεται και βαθαίνει για να εμφανιστούν οι όγκοι των μορφών) ή περίοπτη (σκαλίζονται όλες οι πλευρές του ξύλου).

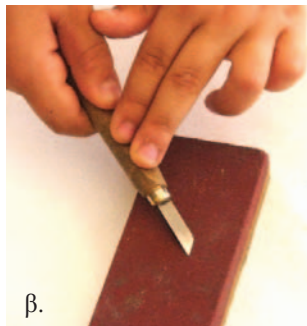
Υπάρχουν πολλά εργαλεία κατάλληλα για κάθε εργασία που ακολουθεί ο ξυλογλύπτης, όπως σκαρπέλα με μύτες καμπύλες, τριγωνικές ή πλάγιες.

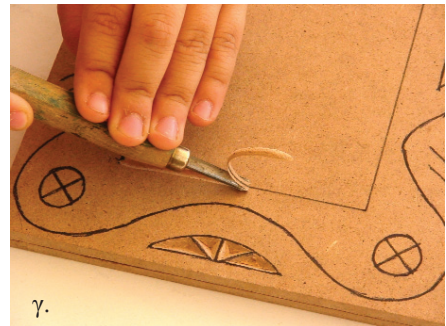
Κατασκευή ξυλόγλυπτης κορνίζας

α.

β.

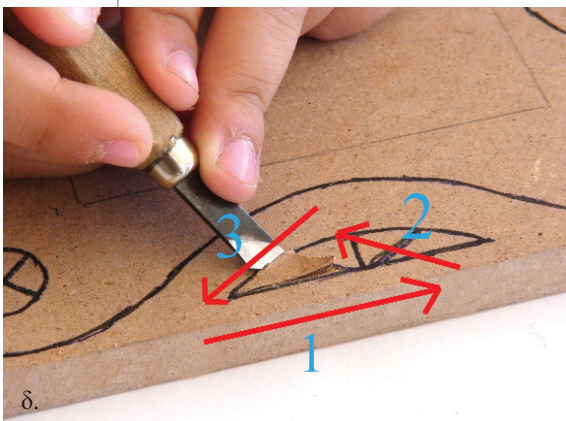
γ.

α. Σε ένα κομμάτι ξύλο σχεδιάζουμε ένα παραλληλόγραμμο ίσο με τη φωτογραφία που σκοπεύουμε να εντάξουμε. Στο χώρο γύρω από το παραλληλόγραμμο σχεδιάζουμε το μοτίβο το οποίο θα σκαλίσουμε.

β. Ακονίζουμε το κοπίδι ξυλογλυπτικής (σκαρπέλο) επάνω σε γυαλόχαρτο.

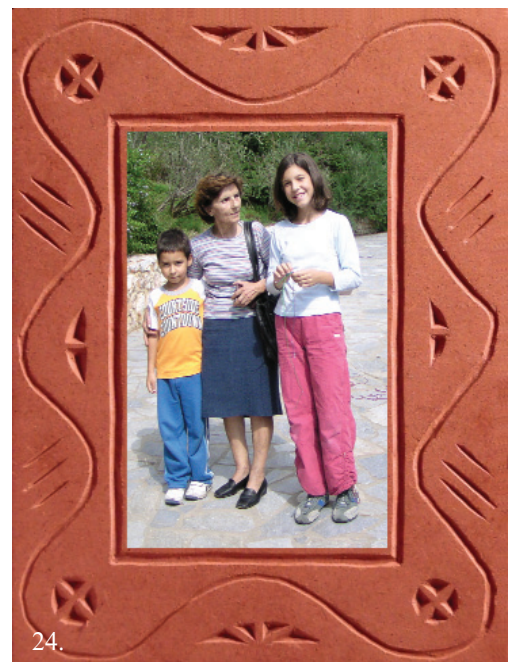
γ. Ξεκινάμε να σκαλίσουμε τις γραμμές που υπάρχουν στο σχέδιο.

δ. Για να αφαιρέσουμε ένα σχήμα, σκαλίζουμε περιμετρικά από έξω προς τα μέσα με πλάγια κατεύθυνση.

δ.

Τέλος, αφαιρούμε τα υπολείμματα του σχεδίου με γυαλόχαρτο και περνάμε την κορνίζα με χρώμα ή βερνίκι (Εικ.24).

24.